

Mer heimeavla fôr av bedre kvalitet

Norsk Landbruk vil i løpet av året ta opp ulike problem omkring produksjon av heimeavla fôr. Mindre bruk av kraftfôr og mer bruk av heimeavla fôr blir av mange betrakta som løsningen på overproduksjonsproblema innen husdyrsektoren. I tillegg kan økt andel av heimeavla fôr gi bedre økonomi på det enkelte bruk.

Statskonsulent Edvard Valberg gir i denne artikkelen en oversikt over dagens situasjon. Han går blant anna inn på hvilke tiltak som er nødvendige for å hindre den uheldige utviklinga grovfôrproduksjonen i dag er inne i.

Av Edvard Valberg

Når vi snakker om grovfôr-dyrking mener vi først og fremst *grasdyrking*, men rot- og grønnefôrvekstene regnes til vanlig med under dette samlebegrepet.

I landsmålestokk utgjør våre grovfôrarealer nærmere 60 % av jordbruksarealet, men fordelinga er svært skeiv. Det meste av korndyrkinga (34 % av jordbruksarealet) er konsentrert i de lågere bygder på Østlandet og i Trøndelag. Det fører til at grovfôrarealene langs hele Norges kyst, og i fjellbygdene, utgjør nærmere 90 % av jordbruksarealet i disse områder.

Med en så vidt omfattende arealanvendelse og fordeling, er det klart at produksjonen på grovfôrarealene vil bli avgjørende for vårt jordbruks produktivitet og vitalitet på lengre sikt.

Kornet «bedre» enn grovfôret

Siden vår produksjon av korn til mât nærmest er av ubetydelig omfang, vil det meste av vår korndyrking egentlig være fôr-dyrking. Men denne fôr-dyrkinga er nå sterkt spesialisert i utprega korn- og grovfôrrområder. Utviklinga viser at grovfôrrområdene auker og kornområdene inn-snevres geografisk etter klima, topografi og bruksstruktur. Samtidig tiltar spesialiseringa innafor begge områder. Årsakene til denne utviklinga er land-brukspolitisk og økonomisk be-tinget. Faglig sett er dette bare delvis forsvarlig. Vi har riktig nok lokalisert produksjonene til

de mest høvelige områder, hva klima angår. Men spesialiseringa i seg sjøl reiser betydelige driftsmessige og faglige problemer som vi på langt nær har løst.

Avlingsstatistikken viser en relativt gunstig utvikling for kornsektoren. Det har sammenheng med at veien fra åkeren til pengepungen er så kort at alle innser fordelene ved å holde drenering, jordkultur, næringsbalanse og den generelle plante-kultur på et anstendig nivå. Samtidig har en konsentrert og effektiv forskning og foredling, sammen med et omfattende kjemisk plantevern åpnet nye veier for moderne ensidig korndyrking. Endelig må jordgrunnlaget i kornområdene sies å være vesentlig bedre enn i grovfôrrområdene.

Alt i alt innebærer dette at korndyrkinga i grove trekk har mestret problemene med spesialisering og moderne drift bedre enn ventet.

Grovfôret i alvorlig situasjon

Når det gjelder grovfôr-dyrkinga er situasjonen langt mer alvorlig. I takt med reduksjonen i bruks- og husdyrstatistikken, er engarealet redusert med ca. 2,4 mill. dekar. Beregna avlingsnivå i tonn høy er samtidig redusert fra 3 mill. til 2,4 mill. tonn på landsbasis. Dette gir en beregna gjennomsnittlig avling-sauke pr. dekar, fra 1950-80, på ca. 50 kg høy. Fra et avlingsnivå på ca. 550 kg til ca. 600 kg beregna som høy.

Dette kan høres brukbart ut. I

virkeligheten er avlingsauken i dette tidsrommet, som er preget av stigende gjødsling og intensi-vert drift, svært liten.

I perioden 1950-1980 har kraftfôrforbruket auka med ca. 1 mill. tonn, fra 0,6 til 1,6 mill. tonn. Av dette kraftfôret er ca. halvparten importert.

Med den utvikling vi har hatt i husdyrsektoren, kan det være faglig riktig å regne med et auka forbruk av kraftfôr. Men når kontrollregnskapene i mjølke-sektoren viser en gjennomsnittlig kraftfôrprosent på opp imot 50, og til dels over 50 i enkelte fylker, er ikke realitetene like flotte som fasaden i moderne norsk jordbruk. I tillegg impor-teres ca. 40.000 tonn høy årlig.

En uunngåelig konklusjon på disse forhold blir som følger:

- Vi produserer for lite grovfôr totalt.
- I marginalområdene kan det registreres en klar avlings-messig tilbakegang.
- I landet for øvrig har avlings-nivået stagnert.

Dette er ikke en plutselig kri-se, men resultatet av en lang tids utvikling på flere forskjellige plan, hvor de negative faktorer etter hvert begynner å merkes. Og det er all grunn til å regne med at disse faktorer vil merkes enda sterkere i framtida.

Denne utviklinga på grovfôr-sektoren er ikke i tråd med våre offisielle jordbruks- og ernæringspolitiske mål. Den medfører dårlig utnytting av egne ressurser, og den vil svekke vår økonomi og beredskap på lang sikt. Derfor er det en viktig nasjonal oppgave å bringe grovfôr-dyrkinga på fote i et grasland som

Norge. Men det vil ikke bli lett å snu ei langsiktig utvikling, og tiltakene må skje på forskjellige plan. Viktigst i denne sammenheng er de økonomiske og landbrukspolitiske forutsetninger. I tillegg kommer mange og store uløste problemer av faglig art.

Landbrukspolitiske forutsetninger

I landbrukspolitikken som ellers, er det mange ledd som griper inn i hverandre. Virkemidler som må brukes for å nå et mål, kan motvirke en ønsket utvikling i en annen sektor. Det er tydelig at forhold av denne typen har virket sterkt i grovfôrsektoren. Vår landbrukspolitikk har konkrete overordna mål som blant anna går ut på å sikre matforsyninga, stabilisere bosettinga og gi yrkesutøverne trygge økonomiske kår.

For å ivareta disse hovedmål, har det vist seg at bruk av billig kraftfôr er et effektivt virkemiddel. Men samtidig må en være klar over at kraftfôrordninga nærmest er nøkkelen til en solid grovfôrdyrking, vurdert i en økonomisk sammenheng.

For bonden betyr auka bruk av billig kraftfôr, bedre utbytte, enklere drift, mindre investering i jord og plantekultur og mindre arbeid. Selv om auka grovfôr- dyrking av faglige, samfunns-

messige og ideelle grunner er å foretrekke, vil en slik driftsretning ofte ikke være i pakt med bondens økonomiske virkelighet. Det er denne barriere rådgivere i grovfôrdyrking møter i praksis. Derfor må vi sørge for at grovfôrproduksjonen lønner seg sett i forhold til bruk av mye kraftfôr. Dette er en helt sentral forutsetning for å bringe norsk grovfôrdyrking opp på et ønsket nivå.

Imidlertid kan dette bli en tung vei å gå, da grovfôrdyrkinga rent faglig er bragt ut av balanse. Vi har ikke tatt nødvendig hensyn til at avlingene var på veg nedover som følge av en negativ driftsmessig utvikling. I økonomisk sammenheng har en i stor grad betraktet de varierende biologiske faktorer som faste, og kompensert for avtakende avling med sterke økonomiske virkemidler. Dermed har vi overskygget en langsomt løpende stagnasjon, i stedet for å sette inn de riktige faglige virkemidler, mens det ennå var tid.

Faglige og driftsmessige problemer

Den faglige bakgrunn for avlingssvikten har mange sider. Et fellestrekk går som oftest igjen over alt. For å følge med i den økonomiske utvikling har vi innført mer effektive, men store og

tunge maskiner. Vi har intensivert driften meget sterkt m.h.t. høsting og gjødsling på grasarealene. Dette har vi gjort ut fra rent økonomiske vurderinger som i bedriftssammenheng sikkert er riktige. Det er bare det at jord- og plantekultur arbeider med levende materiale som har sine spesielle og helt klare krav til omgivelsene, for å kunne yte optimal avkastning. Disse enkle og grunnleggende krav til vekstmiljøet svikter i moderne ensidig grasdyrking.

På store arealer langs kysten er det et hovedproblem at jorda blir for tett. Arealene er i utgangspunktet grøftet for svakt. I tillegg kjøres det med tunge maskiner og utstyr som under slike vilkår reduserer vekstmulighetene radikalt. Omfanget av oppattgrøftinga ligger på ca. 50.000 dekar pr. år, mens det burde ha vært dobbelt så stort. Utgangspunktet var heller ikke det beste. Ved jordbrukstellinga i 1969 ble det registrert 1,2 mill. dekar jord som trengte grøfting. I mellomtiden har forsumpinga auka i omfang, mens grøftinga har gått noe tilbake. Derfor står vi foran en gigantisk oppgave, som bare blir større, ettersom vi venter med å auke innsatsen på dette felt.

Slik planteproduksjon og husdyrbruk etter hvert har utviklet

Fortsettelse side 34

Foto: L.R.B.

Mer heimeavla fôr . . .

Fortsettelse fra side 5

seg, er bruken av husdyrgjødsel blitt et omfattende driftsproblem. Det er uforholdsmessig store mengder blautgjødelse som skal ut i forhold til arealene. Åkerarealene er små, og når denne gjødsla legges på eng i tykke lag, vil den som oftest føre til betydelige skader på grasdekket. Videre har det vist seg at denne gjødsla har en meget sterk effekt til å tette igjen jorda slik at vekstmiljøet ødelegges.

Et annet hovedproblem er kalkinga. Vi bruker i dag store mengder surtvirkende handelsgjødelse. Det fører til en raskere senking av surhetsgraden enn før. Dette blir ikke utlignet med intensivert kalking. Derfor kan en regne med at vekstmiljøet i matjordlaget stadig blir mer uegnet for plantevekst.

I løpet av den tidligere nevnte stagnasjonsperioden, har det foregått en radikal omlegging av høstemetodene til mer intensiv høsting av eng. Flere høstinger i sesongen og kraftig N-gjødsling på ettersommeren, bidrar effektivt til at kulturgrasartene forsvinner etter kort tid. Når en sjelden fornyer enga, blir det stort sett ugras og villgras en høster. Dessuten vil intensiv høsting i marginalområdene føre til stor avlingsreduksjon, fordi en kutter ut vekstmasse og

vekstmuligheter i de klimatiske sett beste perioder for plantevekst.

Konklusjon

Det er her trukket fram eksempler på vesentlige årsaker til de svake resultater i grovfôrdyrkinga. Vi må i utgangspunktet være villig til å akseptere at hovedoppgaven er å sørge for en jordkultur, vannbalanse, næringstilgang og en drift som gir plantene muligheter til å leve og produsere. Det er her skoen trykker. Nye arter og sorter er det liten vits i å betrakte som en frelse, dersom ikke selve produksjonsgrunnlaget, nemlig jordtilstanden bringes opp på et akseptabelt nivå.

Men dette vil koste en hel del.

Vi må regne med store investeringer til grøfing, avrenning, jordbearbeiding og kalking. Vi må satse mer på arbeid, omtanke og planlegging av drifta. Vi må finne ut hva som er biologisk forsvarlig, og handle i samsvar med det.

I det lange løp kan vi ikke løse disse spørsmål ved forhandlingsbordet eller ved faglige overfladiske knep. Vi må løse problemene der de er, og først der skjevheten er størst. I offentlig sammenheng er det nå nødvendig at virksomheten i jord- og plantesektoren trappes opp, intensiveres og delvis omprioriteres innafor sektorene forskning, rådgivning og når det gjelder direkte støtte til særskilt svake ledd i drifta.

SÅVARER

Vi anbefaler til kommende sesong av beste kvalitet i statskontrollert vare:

Havre – Bygg – Hvete

Videre:

Erter – Vikker – Engfrø – Beitefrø – Plenfrø – Fôrmargkålfrø – Oljevekstfrø – Rotvekstfrø.

Hedmark

FRØFORRETNING OG BRENNERI A/S

2310 STANGE – Tlf. (065) 71 611

RAUMNES LIMTRE

Standard bjelker og søyler omgående fra lager.

Kontakt spesialisten i bærende trekonstruksjoner.

Raumnes Bruk as

2151 Arnes
Tlf. (02) 90 10 22